

Premature treng

Mange prematurfødte barn har spisevansker, og foreldrene opplever at de ikke får den hjelpen de trenger. Det kan helse-søstre gjøre noe med.

Foto: Privat

FØDT FOR TIDLIG: En tøff start for Andreas og Herman. De kom i uke 26+2 og veide henholdsvis 535 og 740 gram.

Av Grethe Aagenæs Hagen
Prosjektleder

I 2010 startet Gartnerveien barnehage på Bækkestua i Bærum et kartleggingsarbeid. Bakgrunnen for prosjektet var at vi hadde sett at familier med prematurt fødte barn med spisevansker sliter. Hjelpen de blir tilbudt i kommunene og av andre er av varierende nytte og kvalitet. Gartnerveien barnehage og habilitering fikk tildelt prosjektmidler fra Helsedirektoratet for å jobbe med problemstillingen. Det ble dannet en prosjektgruppe ved årskiftet 2009/2010 som siden har arbeidet med premature barn med spisevansker.

Hvem er vi?

Gartnerveien barnehage og habilitering er en spesialbarnehage som eies og drives av Østre Bærum Sanitetsforening på Bekkestua i Bærum. Den har driftsavtale med Bærum kommune. Barnehagen har over 40 års erfaring med barn med spesielle behov som innbefatter spisevansker.

Prosjektgruppen består av en person som er logoped og førskolelærer, en spesialpedagog og en som er sykepleier og pedagog med videreutdanning innen endring og utvikling. Sistnevnte har også mange års

ger spisehjelp

erfaring som forelder til premature og dysmature tvillinger. Prosjektgruppen har samarbeidet tett med flere faggrupper. Vi ønsket i utgangspunktet å få med en helsesøster i prosjektgruppen. Interessen var til stede, men svineinfluensaen vinteren 2010 satte en effektiv stopper for det. I referansegruppen sitter medlemmer fra spiseteamet på Ahus og Rikshospitalet. Styringsgruppen består blant andre av leder fra Vestre Viken helseforetak og en fra Prematurforeningen.

Kartleggingen

Prosjektgruppen begynte arbeidet med å kartlegge situasjonen i kommunene Asker, Bærum og Røyken vårssemesteret 2010. Vi gjennomførte dybdeintervjuer med foreldre til 18 prematurfødte barn, født før uke 37 (Jfr.Helsedir. def.*1). Barnas spisevansker var fra det å være småspist til å ha store utfordringer rundt måltidet. De var i alderen 0-12 år og uten tilleggsdiagnose. Vi intervjuet 22 fagpersoner fra spiseteam på sykehus, fagpersoner på helsestasjoner, pedagogiske ledere og assistenter på barnehager, skole og sfo.

Mange foreldre kunne fortelle om god kontakt og støtte fra helsesøster og ansatte på helsestasjonene, men de etterlyste mer kunnskap og kompetanse på premature generelt og spisevansker spesielt.

Kartleggingen fortalte oss at:

- Premature barn startet senere med fast føde og senere i barnehagen.
- Barna (eller foreldrene) har behov for økt kompetanse i hjelpeapparatet i kommunene.
- Det er behov for tettere samarbeid mellom partene; foreldre, barnhage og helsesøster.
- Barnehagetilbudet er en veldig viktig arena for prematurfødte barn.

Kartleggingen viste oss at denne kompetansen finnes først og fremst i regionale sentre, slik som spiseteamene ved Ahus og Rikshospitalet, og ved institusjoner (f.eks Gartnerveien barnehage) som har erfaring med denne type problemstillinger. Kartleggingen avslørte også at flere av barna og foreldrene som hadde hatt behov for slik spesialkompetanse ikke hadde fått tilgang på denne.

Konklusjonen på kartleggingen var at foreldrene hadde behov for mer kompetanse tilgjengelig lokalt,

Dette kurset skulle jeg fått da barnet mitt var ett år – da hadde vi ikke hatt så mye gråt og fortvilelse i alle disse årene.

Mor til jente på 5 år

Foto: Privat

UTSTYRSKOFFERT: Kofferten kan være et hjelpemiddel for helsesøster i møte med prematurfødte barn med spisevansker. Den inneholder blant annet bestikk, små glass og munnmotoriske treningsutstyr.

■ KARTLEGGING OM SPISEVANSKER

Et kartleggingsarbeid som ble foretatt våren 2010 viser at:

- Mange prematurfødte barn har betydelige utfordringer rundt måltidet.
- Mange foreldre av prematurfødte opplever at de ikke får den hjelpen de trenger.
- Det er behov for et samarbeid mellom foreldre, helsesøster og barnehage.
- Som et resultat av prosjektet blir det gitt ut en bok med gode råd, samt en utstyrs koffert med praktiske hjelpemidler. Begge deler kan brukes av helsesøstre i arbeidet med prematurfødte barn og deres foreldre.

Foto Privat

MATGLEDE: Andreas og Herman koser seg med maten på mange måter, og har en god opplevelse av måltidet!

Foto Privat

FRISKE GUTTER: Glade, sunne og friske gutter. Med litt tilrettelegging ved måltidet, klarer Andreas og Herman seg fint i dag.

slik at de får hjelp i hverdagen. Det ble raskt klart at helsesøstrene kan være en slik lokal ressurs, sammen med barnehageansatte. Vi bestemte oss for å gjennomføre et pilotprosjekt der vi utarbeidet et opplegg for kunnskapsbygging og kompetanseheving blant barnehageansatte og helsesøstre. Samtidig så vi at foreldrene også hadde behov for opplæring.

Pilotprosjektet

Prosjektgruppen så muligheter for å bedre situasjonen for barn med spisevansker og deres foreldre. Kartleg-

gingsresultatet viste at vårt fokus skulle være ved overgangen til fast føde, samtidig som barnet begynte i barnehagen. Dette var et sammenfallende tidspunkt ved ca 1,5 – 2 års alder for prematurfødte barn. Vi valgte ut en liten gruppe på fem barn i kommunene Asker og Bærum av geografiske hensyn. Tanken var at vi skulle lære av pilotprosjektet før vi gikk ut til en større gruppe.

Vi utviklet en modell der vi veiledet og underviste foreldrene, barnehageansatte og helsesøstre. Vi hadde samlinger for veiledning og erfaringsdeling hele høstsemesteret 2010. Først ga vi en innføring i hva som kan være forskjellig i det medisinske bildet mellom prematurfødte og fullbårne barn. Deretter ga vi en innføring i konkrete tiltak som kan gjøre hverdagen bedre for disse barna. Parallelt med dette veiledet vi ute i barnehagene individuelt og i felles kurs. Pilotprosjektet har vært så vellykket at Helsedirektoratet nå har bedt oss foreslå hvordan dette arbeidet skal ruller ut i et større geografisk område! Deltakernes evalueringer har vært positive, men vi ser at vi kan bli enda flinkere til forankring i ledelsen. Slik kan informasjon til, prioritering av og involvering fra helsesøstrene blir bedre.

Prosjektets konkrete praktiske tiltak kan også brukes overfor andre barn og unge som har andre årsaker til sine spisevansker enn prematuritet.

Bok og utstyrs koffert

Vi så at både foreldre, barnehageansatte, helsesøstre og andre, som har mye kontakt med disse barna, har behov for praktiske hjelpemidler. En bok hvor de kan slå opp når de for eksempel lurer på hva de skal gjøre når barnet:

- Spiser lite til hvert eneste måltid.
- Holder eller lagrer mat i munnen.
- Kaster opp hver dag.

Metodeboken er utarbeidet med tanke på brukervennlighet, og vi har samlet konkrete praktiske råd med utstrakt dokumentasjon og henvisninger i boka. Vi ser på det medisinske bildet, hva man skal tenke på når det gjelder tilrettelegging og planlegging, samt hvilke tiltak man kan gjøre. Metodeboken har vært ute på høring, og vi har fått innspill fra faggruppene. Boken skal kunne brukes både av fagpersoner og private. Tilbakemeldingene fra samtlige fortalte oss at en slik metodebok virkelig er etterspurt. Boken kommer trolig ut i løpet av våren. Ta kontakt dersom du er interessert.

I tillegg utvikler vi en utstyrs koffert med praktiske

hjelpemidler. Denne kan brukes som en hjelp for helsesøsteren når familiene kommer på helsestasjonen. Kofferten kan også brukes av barnehagene, både som en «tipskoffert» og i tilrettelagt lek med barnet. Av innholdet kan nevnes egnet bestikk, «sklikke», små glass og munnmotoriske treningsutstyr. Målet er å ha ferdigstilt slike koffert for sommeren

Veien videre

Parallelt med pilotprosjektet har vi holdt en rekke kurs og foredrag i vårt nærrområde, blant annet ved helsesøstersamlinger. Tilbakemeldingene har vært positive. De opplever innholdet som nyttig og ønsker videre samarbeid. Vi vil være et lavterskeltilbud og et supplement til tilbudet i kommunene. En kilde å øse av!

Det neste året vil vi arbeide ytterligere med barn, foreldre, barnehageansatte og helsesøstre i de kom-

Denne kunnskapen kan jeg bruke på flere barn og unge med utfordringer rundt måltidet.

Fornøyd helsesøster etter kurset

muner vi allerede er inne i. Alle tilbakemeldinger gjør at vi ser på mulighetene for å utvide virksomheten ytterligere i flere kommuner. Samtidig bidrar vi gjerne med å holde kurs hvor som helst i landet. Vi jobber med en nettside hvor man kan stille spørsmål og få svar.

Henvisning:

*1. Nasjonale faglige retningslinjer for oppfølging av for tidlig fødte barn. Sosial og helsedirektoratet 15 -1419.

*2. Rapporter fra kartlegging og pilotevaluering kan fremlegges ved behov.

Arnlaug Steine

JEG ER MEG – DU ER DEG

BARNES MOTORISKE OG SANSEMOTORISKE UTVIKLING 0–2 ÅR

Jeg er meg – du er deg beskriver barnets utvikling fysisk, sansemessig, psykisk og sosialt, fra barnet er født til det kan gå. Med utgangspunkt i at det lille barnet, allerede fra det er født, er et selvstendig individ, beskriver barnefysioterapeut Arnlaug Steine både samspillet som skjer mellom hjerne, kropp og sanser, og samspillet mellom indre og ytre påvirkning, og relaterer det til nyere forskning.

Boken viser barnets utvikling med tekst og bilder, og hvordan man kan stimulere barnet og fremme den gode sansemotoriske utviklingen.

319,-

FAGBOKFORLAGET
www.fagbokforlaget.no